

Філей Юрій Володимирович

*кандидат юридичних наук, професор, декан юридичного факультету
Національного університету «Запорізька політехніка»*

ORCID: 0000-0001-5919-1129

Назарова Олена Сергіївна

*кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри електроприводу та
автоматизації промислових установок*

Національного університету «Запорізька політехніка»

ORCID: 0000-0002-0784-7621

Крижановський Олексій Миколайович

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Науково-дослідної лабораторії з проблем

запобігання кримінальним правопорушенням

Донецького державного університету внутрішніх справ

ORCID: 0000-0002-5358-9758

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Наукова робота присвячена дослідженню правового регулювання єдиного цифрового ринку Європейського Союзу. Автори зазначають, що різноманіття національних правил, що потенційно можуть різнитися, буде перешкоджати розповсюдженню продуктів і послуг, пов'язаних із системами штучного інтелекту. Отже, єдине законодавство дозволить уникнути подальшої фрагментації ринку на національні структури, що потенційно суперечать одна одній, та будуть запобігати вільному обігу товарів та послуг з використанням штучного інтелекту. Єдина європейська нормативно-правова база щодо регулювання штучного інтелекту забезпечить рівні умови гри та захист усіх суб'єктів, одночасно зміцнюючи конкурентоспроможність та промислову базу Європи в галузі штучного інтелекту.

Ключові слова: Індустрія 4.0, цифровий ринок, штучний інтелект, гармонізація законодавства, Європейський Союз.

Filei Yurii Volodymyrovych

*Candidate of Legal Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Law,
National University Zaporizhzhia Polytechnic,*

Nazarova Olena Serhiivna

*Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor for the Electric Drive and Commercial Plant Automation,
National University Zaporizhzhia Polytechnic*

Kryzhanovskyi Oleksii Mikolayovich

*Candidate of Legal Sciences, senior researcher of the Research laboratory on the
problems of prevention of criminal offenses at the
Donetsk State University of Internal Affairs*

LEGAL REGULATION FEATURES OF THE EUROPEAN UNION SINGLE DIGITAL MARKET

The scientific work is devoted to the legal regulation study of the European Union single digital market. The authors note that a variety of potentially diverging national regulations will hinder the proliferation of products and services related to artificial intelligence systems. Therefore, a unified legislation will avoid further fragmentation of the market into potentially conflicting national structures and will prevent the free circulation of goods and services using artificial intelligence. A single European regulatory framework for the regulation of artificial intelligence will ensure a level playing field and the protection of all actors, while strengthening Europe's competitiveness and industrial base in the field of artificial intelligence.

Keywords: Industry 4.0, digital market, artificial intelligence, harmonization of legislation, European Union.

Активне впровадження новітніх технологій та інтеграція до цифрового світу підвищує ефективність функціонування та розвитку підприємств. До основних технологій Індустрії 4.0, які відкривають можливості для цифрового розвитку та налаштування підприємств, належать штучний інтелект, інтернет речей (IoT), хмарні обчислення, великі дані, роботи та коботи, автономні

транспортні засоби тощо [1, 2]. Особливості їх впровадження обумовлюють актуальність досліджень у цьому напрямку для України, Європейського Союзу та країн світу.

Правовою основою для побудови єдиного цифрового ринку Європейського Союзу є, насамперед, стаття 114 Договору про функціонування Європейського Союзу, що передбачає вжиття заходів щодо забезпечення створення та функціонування внутрішнього ринку [3].

Ця стаття є базовою підставою щодо стратегії єдиного цифрового ринку ЄС. Головною метою цієї норми є забезпечення належного функціонування внутрішнього ринку шляхом встановлення гармонізованих правил, зокрема, щодо розробки, розміщення на ринку ЄС та використання продуктів та послуг, що використовують технології штучного інтелекту або надаються як автономні системи штучного інтелекту.

Деякі держави (члени Європейського Союзу) вже розробляють та використовують національні правила для забезпечення безпеки штучного інтелекту. Створення окремих національних правил може призвести до певних проблем, наприклад, фрагментації внутрішнього ринку за основними елементами, що стосуються, зокрема, вимог до продуктів та послуг штучного інтелекту, їх маркетингу, їх використання, відповідальності та нагляду з боку державних органів, а також щодо суттєвого зниження правової визначеності як для постачальників, так і для користувачів систем штучного інтелекту щодо застосування національних правил в межах ЄС. З огляду на широке розповсюдження систем штучного інтелекту через кордони, ці проблеми можуть бути вирішені шляхом гармонізації законодавства ЄС.

Гармонізовані технічні стандарти повинні забезпечити загальні обов'язкові вимоги, що застосовуються до проектування та розробки певних систем штучного інтелекту до їх виходу на ринок. Гармонізовані норми повинні містити узгоджені способи контролю систем штучного інтелекту після їх розміщення на ринку.

Крім того, враховуючи, що ці норми містять деякі конкретні правила щодо охорони фізичних осіб стосовно обробки персональних даних, зокрема обмежень на використання штучним інтелектом системи віддаленої біометричної ідентифікації в режимі реального часу в загальнодоступних місцях доречно згадати статтю 16 Договору про функціонування Європейського Союзу, де зазначається, що «кожен має право на захист своїх персональних даних. Європейський Парламент та Рада, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, встановлюють правила захисту фізичних осіб під час обробки їхніх персональних даних установами, органами, службами та агенціями Союзу та державами-членами у ході провадження діяльності в межах, охоплених законодавством Союзу, а також правила щодо вільного руху таких даних. Дотримання цих правил контролюється незалежними органами влади» [3].

Крім того, необхідно зазначити, що системи штучного інтелекту часто спираються на великі та різноманітні набори даних і можуть бути вбудовані у будь-який продукт чи послугу, що вільно обертаються на ринку, отже, контроль за цією діяльністю не може бути ефективно досягнутий державами поодиночці.

Різнманіття національних правил, що потенційно можуть різнитися, буде перешкоджати розповсюдженню продуктів і послуг, пов'язаних із системами штучного інтелекту, і це буде неефективно у забезпеченні безпеки та захисті основних прав і цінностей Європейського Союзу. Національні підходи до вирішення проблем лише створять додаткову правову невизначеність та бар'єри та уповільнять поширення штучного інтелекту на ринку.

Отже, єдине законодавство дозволить уникнути подальшої фрагментації єдиного ринку на національні структури, що потенційно суперечать одна одній, та будуть запобігати вільному обігу товарів та послуг з використанням штучного інтелекту. Єдина європейська нормативно-правова база щодо регулювання штучного інтелекту також забезпечить рівні умови гри та захист усіх суб'єктів, одночасно зміцнюючи конкурентоспроможність та промислову базу Європи в галузі штучного інтелекту. Тільки спільні дії можуть захистити

цифровий суверенітет та важелі впливу Європейського Союзу, а також можуть стати підґрунтям для формування глобальних світових правил та стандартів.

У той же час норми загальноєвропейського законодавства повинні залишити місце для внутрішньої організації системи нагляду за ринком та вжиття заходів щодо стимулювання інновацій.

В гармонізованих нормах щодо штучного інтелекту Європейського Союзу зазначається, що штучний інтелект – це сімейство технологій, що швидко розвивається, яке може принести широкий спектр економічних і суспільні вигоди в усьому спектрі галузей промисловості та соціальної діяльності. Удосконалюючи прогнозування, оптимізацію операцій і розподіл ресурсів, а також персоналізацію надання послуг, використання штучного інтелекту може підтримувати соціальні та екологічні результати і забезпечує ключові конкурентні переваги для компаній і економіки. Такі дії особливо необхідні в секторах, які мають значний вплив, включаючи зміну клімату, навколишнє середовище та охорону здоров'я, державний сектор, фінанси, мобільність та сільське господарство [4].

У 2017 році Європейська Рада закликала до «відчуття терміновості для вирішення нових тенденцій» в тому числі «такі питання, як штучний інтелект ..., в той же час забезпечуючи високу рівень захисту даних, цифрові права та етичні стандарти» [5]. Європейський парламент також провів значну роботу в цьому напрямку. Так, у жовтні 2020 року було прийнято низку резолюцій, пов'язаних із штучним інтелектом, у тому числі щодо етики [6], відповідальності [7] та авторського права [8]. У 2021 році були розроблені постанови щодо штучного інтелекту в кримінальних справах [9] та в освіті, культурі та аудіовізуальному секторі [10].

Узгоджені правила Європейського Союзу щодо штучного інтелекту розроблені з метою гарантувати, що системи штучного інтелекту, розміщені на ринку, є безпечними та поважають діючий закон про основні права та цінності ЄС; забезпечити правову визначеність для сприяння інвестиціям та інноваціям у штучному інтелекті; покращити управління та ефективне забезпечення

виконання чинного законодавства про основні права та вимоги безпеки, що застосовуються до систем штучного інтелекту тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Nazarova O., Osadchyy V., Shulzhenko S., Olieinikov M. Software and Hardware Complex for The Study of Electropneumatic Mechatronic Systems. 2022 IEEE 4th International Conference on Modern Electrical and Energy System (MEES), Kremenchuk, Ukraine, 2022. pp. 1-6. doi: 10.1109/MEES58014.2022.10005698.

2. Osadchyy V., Nazarova O., Brylysty V. Laboratory Stand for Research of Energy Characteristics of Electric Vehicle Drives. 2021 IEEE International Conference on Modern Electrical and Energy Systems (MEES), 2021. pp. 1-4. doi: 10.1109/MEES52427.2021.9598661.

3. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text. (дата звернення: 21.05.2023).

4. Proposal for a regulation of the european parliament and of the council laying down harmonised rules on artificial intelligence (artificial intelligence act) and amending certain union legislative acts. Brussels, 21.4.2021 COM(2021) 206 final 2021/0106 (COD). URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (дата звернення: 20.05.2023).

5. European Council, European Council meeting (19 October 2017) – Conclusion EUCO 14/17, 2017, p. 8. URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (дата звернення: 20.05.2023).

6. European Parliament resolution of 20 October 2020 on a framework of ethical aspects of artificial intelligence, robotics and related technologies, 2020/2012(INL). URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (дата звернення: 20.05.2023).

7. European Parliament resolution of 20 October 2020 on a civil liability regime for artificial intelligence, 2020/2014(INL). URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (дата звернення: 20.05.2023).

8. European Parliament resolution of 20 October 2020 on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies, 2020/2015(INI). URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (дата звернення: 20.05.2023).

9. European Parliament Draft Report, Artificial intelligence in criminal law and its use by the police and judicial authorities in criminal matters, 2020/2016(INI). URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (дата звернення: 20.05.2023).

10. European Parliament Draft Report, Artificial intelligence in education, culture and the audiovisual sector, 2020/2017(INI). In that regard, the Commission has adopted the Digital Education Action Plan 2021-2027: Resetting education and training for the digital age, which foresees the development of ethical guidelines in AI and Data usage in education – Commission Communication COM(2020) 624 final. URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (дата звернення: 20.05.2023).

REFERENCES

1. Nazarova O., Osadchyy V., Shulzhenko S., Olieinikov M. Software and Hardware Complex for The Study of Electropneumatic Mechatronic Systems. 2022 IEEE 4th International Conference on Modern Electrical and Energy System (MEES), Kremenchuk, Ukraine, 2022. pp. 1-6. doi: 10.1109/MEES58014.2022.10005698.

2. Osadchyy V., Nazarova O., Brylysty V. Laboratory Stand for Research of Energy Characteristics of Electric Vehicle Drives. 2021 IEEE International Conference on Modern Electrical and Energy Systems (MEES), 2021. pp. 1-4. doi: 10.1109/MEES52427.2021.9598661.

3. Consolidated versions of the Treaty on the European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union with protocols and declarations. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text. (application date: 21.05.2023).

4. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (artificial intelligence act) and amending certain Union legislative acts. Brussels, 21.4.2021 COM(2021) 206 final 2021/0106 (COD). URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (application date: 20.05.2023).

5. European Council, European Council meeting (19 October 2017) Conclusion EUCO 14/17, 2017, p. 8. URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (дата звернення: 20.05.2023).

6. European Parliament resolution of 20 October 2020 on a framework of ethical aspects of artificial intelligence, robotics and related technologies, 2020/2012(INL). URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (application date: 20.05.2023).

7. European Parliament resolution of 20 October 2020 on a civil liability regime for artificial intelligence, 2020/2014(INL). URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (application date: 20.05.2023).

8. European Parliament resolution of 20 October 2020 on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies, 2020/2015(INI). URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (дата звернення: 20.05.2023).

9. European Parliament Draft Report, Artificial intelligence in criminal law and its use by the police and judicial authorities in criminal matters, 2020/2016(INI). URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (application date: 20.05.2023).

10. European Parliament Draft Report, Artificial intelligence in education, culture and the audiovisual sector, 2020/2017(INI). In that regard, the Commission has adopted the Digital Education Action Plan 2021-2027: Resetting education and training for the digital age, which foresees the development of ethical guidelines in AI and Data usage in education – Commission Communication COM(2020) 624 final. URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/> (application date: 20.05.2023).